

ČÍTANIE S POROZUMENÍM

Dnešná doba je charakteristická nekončiacim a stále sa tvoriacim kvantom informácií, ktoré človeka pohlcujú. Prichádzajú najčastejšie prostredníctvom písaného textu cez časopisy, knihy, listy, reklamy a z elektronického sveta cez sms/mms, emaily, teletext či webové stránky. Prinášajú radosť, pomáhajú v práci, pri štúdiu aj v súkromnom živote. Na druhej strane vyvolávajú v človeku pocit neistoty, presýtenosti, dokonca až stratenosti. Ani dnešný žiak nie je uchránený pred týmto fenoménom informácií, dokonca je pobádaný, aby ich využíval vo výchovno-vzdelávacom procese a obohacoval tým svoj svet poznania. Ak má dieťa v neskoršom veku správne porozumieť čítanému textu, musí sa ho najskôr naučiť dobre vnímať. „Čítanie s porozumením by malo byť súčasťou väčšiny vyučovacích hodín v rámci rôznych predmetov všetkých typov základnej a strednej školy.”¹

Je potrebné poukázať na to, že aj vo vyučovaní náboženskej výchovy je priestor pre využitie čitateľských stratégií čítania s porozumením. Vede k obohateniu a zefektívneniu hodín náboženskej výchovy. **Žiak**, pod vedením učiteľa, **skúma, triedi, hodnotí a osvojuje si informácie sústredené v písanom texte** a učiteľ porozumenie informáciám overí prostredníctvom didaktického testu. Zároveň sa vytvára priestor pre osobný záujem a túžbu žiaka poznať Božiu lásku a pravdu, správne chápať slobodu a hodnotu človeka orientovaním sa v množstve informácií, ktoré ho obklopujú.

„Rozvoj čitateľskej gramotnosti si vyžaduje zmenu prístupu, prechod od reproduktívneho k produktívnemu modelu vyučovania vedeného facilitáciou zo strany učiteľa. Podstatou facilitácie je vytvorenie podmienok na učenie sa žiaka, čo si vyžaduje od učiteľa ovládať kompetencie na kvalitnú prípravu procesov aktívneho učenia sa, ich podporu a vyhodnotenie.”²

„**Porozumenie je prirodzená ľudská činnosť**, ktorá je motivovaná tým, že človek koná zmysluplne, že chce poznať význam vecí, situácií i seba. **Poznanie textu je interpretácia, je to hľadanie a nachádzanie významu textu, je to vysvetlenie textu pre seba.**”³

„*Metakognícia je vyššia rovina poznávania, než je prebiehajúci poznávajúci proces. Pri čítaní je to kontrola, hodnotenie a regulácia procesu čítania – s dôrazom na porozumenie textu. Žiak s rozvinutými metakognitívnymi zručnosťami si vie stanoviť cieľ čítania (odvodený od cieľa, ktorý stanovil učiteľ), vie, na čo sa má pri čítaní sústrediť, vie odhadnúť ťažké alebo problémové miesta pri čítaní, vie, čo má robiť, keď porozumenie zlyháva, čiže vie používať kompenzačné postupy, aby zabezpečil porozumenie textu.*”⁴

Pre lepšie identifikovanie vlastného učebného štýlu a pre poznanie vlastných procesov myslenia je potrebné poznať viac čitateľských stratégií podporujúcich učenie u žiakov. Je preto potrebné poskytnúť žiakom možnosť poznať a vyskúšať si viaceré z nich a dať im možnosť nájsť si „tú najvhodnejšiu.”

¹ HÚSKOVÁ, A.: *Aktívne využívanie čítania s porozumením vo vyučovacom procese v základnej a strednej škole*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2012, s. 8.

² RÖTLING, G.: *Pedagogické riadenie školy*. Banská Bystrica : MPC, 2004, s. 26.

³ GAVORA, P. a kol.: *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra : Enigma, 2008, s. 32.

⁴ GAVORA, P. a kol.: *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra : Enigma, 2008, s. 50.

1. SQ3R - čitateľská stratégia

(akronym je vytvorený zo začiatkových písmen anglických slov: *Survey*/preskúmať, *Question*/pýtať sa, *Read*/čítať, *Recite*/voľne prerozprávať, *Review*/zosumarizovať)

Pokyny sú voľnou aplikáciou stratégie SQ3R:

1. Pozrieť si text, obrázky, grafy, anotáciu, zhrnutie, všetko, čo je súčasťou textu, s ktorým sa bude pracovať.
2. Napísať jednu vetou predpoklad, o čom text bude.
3. Prezrieť si podnadpisy a prečítať prvý riadok každého odseku.
4. Zmeniť podnadpisy na otázky.
5. Pozorne si prečítať text každého odseku a odpovedať na otázku, ktorá bola vytvorená z podnadpisu.
6. Pripraviť si k prečítanej téme otázku do diskusie.
7. Pokúsiť sa graficky spracovať text.
8. Vypísať kľúčové slová z textu.
9. Napísať krátke zhrnutie textu (sumár v rozsahu napr. 5 riadkov).

Konkrétny príklad SQ3R čitateľskej stratégie

Téma: Zodpovednosť za svoju vieru

Základná podtéma: Komu vlastne verím? Kto si, Bože?

Ročník: deviaty

Kľúčové slová: človek, Boh, viera, rozum, Sväté písmo, Duch Svätý, Cirkev

Ciele vyučovacej hodiny:

- *kognitívny*: hľadať dôvody pre náboženskú vieru
- *afektívny*: prijať skutočnosť religiozity človeka ako prejav túžby presiahnuť seba samého
- *psychomotorický*: rozvíjať kresťanské prvky spirituality v osobnom živote

Učebný zdroj: YOUCAT- katechizmus pre mladých

Text: 1 kapitola „V čo veríme“ YOUCAT, s. 14-25 - upravená

Čitateľská stratégia: aplikácia čitateľskej stratégie SQ3R3

Ciele čitateľskej stratégie SQ3R:

- vyhľadať hlavné informácie v texte,
- preformulovať informácie do otázok,
- tvoriť odpovede na dané otázky,
- vyjadriť svoj názor,
- zaznamenať kľúčové fakty, frázy vlastnými slovami,
- zhrnúť získané poznatky do súvislého textu.

Formy práce: individuálna práca, skupinová práca

Pomôcky: *V čo veríme?*- pracovný text; *V čo veríme?*- pracovný list

PRACOVNÝ TEXT – V čo veríme?

I. Prečo môžeme veriť

Na zemi sme preto, aby sme *poznali a milovali Boha*, konali podľa jeho vôle dobro a jedného dňa prišli do neba. Boh nás stvoril zo slobodnej a nezištnej lásky. Boží Syn Ježiš nás vytrhol zo všetkého zla a vedie ku skutočnému životu. On je „cesta, pravda a život“. (Jn 16,6)

II. My ľudia sme otvorení pre Boha

Boh nám vložil do srdca *túžbu*, aby sme ho hľadali a našli. Sv. Augustín hovorí: „Stvoril si nás pre seba a nespokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe.“ Túto túžbu po Bohu nazývame *NÁBOŽENSTVOM*. Ľudský rozum môže s istotou poznať Boha. Mnohí ľudia nechcú poznať Boha aj preto, lebo by museli zmeniť svoj život. Kto tvrdí, že otázka Boha nemá zmysel, zjednodušuje si to.

II. Boh ide nám, ľudom, v ústrety

Človek môže rozumom poznať, že Boh existuje, nie však, aký je. Boh túžil, aby sme ho poznali, a preto zjavil seba samého. V *Starom zákone* sa dáva poznať ako ten, ktorý z lásky stvoril svet aj človeka, ako ten, ktorý zachováva vernosť aj potom, keď sa človek hriechom od neho odvráti. V *Novom zákone* sa Boh skrze Ježiša Krista človekom a zjavil celú hĺbku svojej milosrdnej lásky. Kristus je Božie slovo - počúvajú ho ľudia všetkých dôb.

Vieru odovzdávame ďalej, lebo nás Ježiš vyzval: „Chod'te teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého”. (Mt 28,19) Pravú vieru nájdeme vo Svätom písme a v živom podaní Cirkvi (= Tradícia). Spoločenstvo veriacich ako celok sa vo viere nemôže mýliť, lebo Ježiš povedal učeníkom, že im pošle *Ducha pravdy* a zachová ich v pravde.

Sväté písmo čítame správne vtedy, keď sa ho modlíme, keď ho čítame pomocou Ducha Svätého, pod vplyvom ktorého bola Biblia napísaná.

IV. Ľudia odpovedajú Bohu

Odpovedať Bohu znamená *veriť* mu. Vieru prijímame *od Cirkvi* a žijeme ju v spoločenstve s ľuďmi a delíme sa o ňu. Viera je Boží dar, nadprirodzená sila. Vyžaduje si slobodnú vôľu a jasný rozum človeka. Je predzvesťou nebeskej radosti. Je nedokonaná, kým v nej nepôsobí láska.

Kto verí, usiluje sa o osobný vzťah s Bohom, je ochotný veriť Bohu všetko, čo o sebe zjavil. Ani medzi vierou a prírodnými vedami nejestvuje žiaden neprekonateľný rozpor, pretože existuje len jedna Pravda - Boh - Láska.

Vieru prijímame *od Cirkvi* a žijeme ju v spoločenstve s ľuďmi a delíme sa o ňu.

PRACOVNÝ LIST – V čo veríme?

Postupne vyplňovať nižšie uvedené kroky:

A. Preskúmať text

- získať rýchly prehľad o článku,
- prečítať si jeho názov, názvy kapitol,
- všimnúť si v texte slová zvýraznené tučným, šikmým a iným písmom.

1. Sústrediť sa. Prečítať si názov článku. Premýšľať o jeho význame, o tom, čo by asi malo byť napísané v kapitole s takýmto názvom. Premýšľať, čo už o tejto téme vieme. Odpoveď zapísať na riadok.

Kritérium úspešnosti: žiak uvedie, že autor článku sa zaoberá tým, v čo, komu, ako ľudia dnešnej doby veria. Zrejme to bude aj o viere v Boha.

Proces porozumenia: uvažovanie o obsahu a forme textu a jeho hodnotenie.

2. Čo ti chce autor článku povedať?

Kritérium úspešnosti: Chce mi povedať o láske Boha k človeku – mne, celému svetu. Poznať ho môžem v jeho synovi Ježišovi cez Cirkev a Sväté písmo. Mám dar viery. O zmysle života človeka v súvislosti s Bohom.

Proces porozumenia: uvažovanie o obsahu a forme textu a jeho hodnotenie.

B. Vypísať názvy podkapitol článku

_____ (Prečo môžeme veriť)
_____ (My ľudia sme otvorení pre Boha)
_____ (Boh ide nám, ľudom, v ústrety)
_____ (Ľudia odpovedajú Bohu)

Kritérium úspešnosti: správna odpoveď

Proces porozumenia: získanie informácií z textu

C. Tvorit' otázky

- názvy podkapitol zmeniť na otázku, napr. názov podkapitoly Pohár, otázka : Na čo slúži pohár? a pod.,
- v otázkach použiť slová : kto, čo, prečo, kde, kedy, ako a pod.

_____ (Prečo som na zemi? Prečo žijem?)

_____ (Aký zmysel má ľudský život v očiach Boha?)

_____ (Má Boh záujem o ľudí?)

_____ (Ako odpovedajú ľudia na výzvy Boha?)

D. Tvorit' odpovede

- prečítať si každú časť kapitoly a napísať k vytvoreným otázkam v bode C odpovede
Prečo som na zemi? Prečo žijem?

Kritérium úspešnosti: odpoveď súvisí s informáciami v texte, nevyučuje odpoveď osobnej skúsenosti s Bohom - aby sme Boha mohli poznať, milovať, konať jeho vôľu, prišli do neba.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia, aplikácia.

Aký zmysel má ľudský život v očiach Boha?

Kritérium úspešnosti: odpoveď súvisí s informáciami v texte, nevyučuje odpoveď osobnej skúsenosti s Bohom - zmyslom života je túžba človeka hľadať svojho Tvorcu - Boha.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu, aplikácia.

Má Boh záujem o ľudí?

Kritérium úspešnosti: odpoveď súvisí s informáciami v texte, nevyučuje odpoveď osobnej skúsenosti s Bohom - Boh túžil, aby ho ľudia spoznali, preto sa zjavuje vo Svätom písme, v Synovi Ježišovi, skrze Ducha Svätého.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu, aplikácia.

Ako odpovedajú ľudia na výzvy Boha?

Kritérium úspešnosti: odpoveď súvisí s informáciami v texte, nevyučuje odpoveď osobnej skúsenosti s Bohom - skrze vieru, osobný vzťah - modlitbu, cez život v spoločenstve veriacich - Cirkev, cez lásku k prírode.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu, aplikácia.

E. Pripraviť 4 otázky do diskusie k prečítanej téme

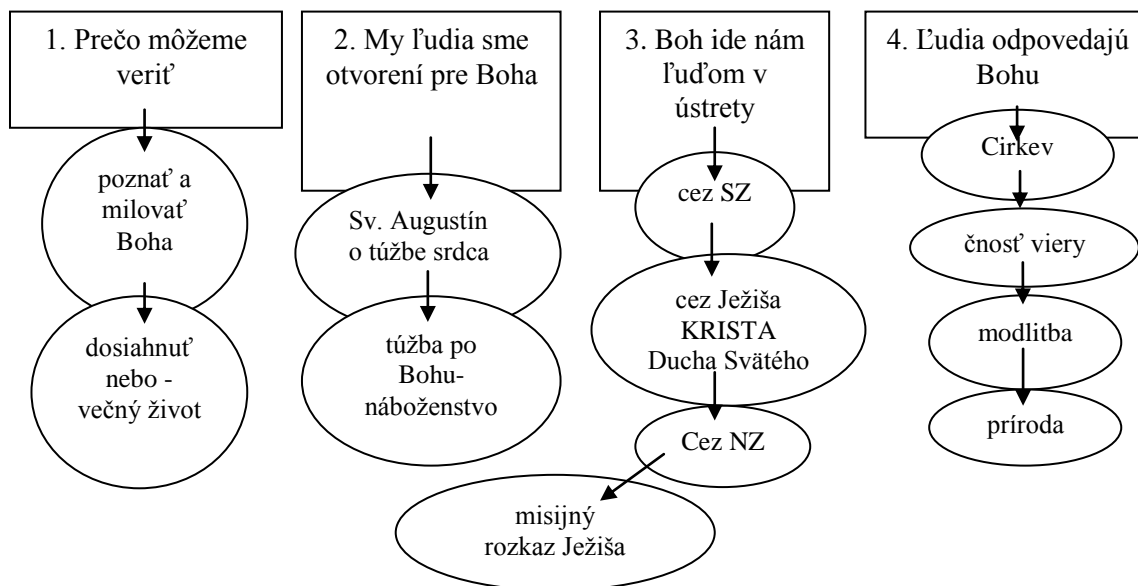
Kritérium úspešnosti: otázka logicky súvisí s informáciami v texte, napr.

- Možno nepoznaného Boha vtesnať do ľudského slova?
- Odkiaľ vieme, čo všetko patrí k pravej viere?
- Môže sa Cirkev mýliť?
- Ako správne chápať Bibliu?
- Existuje rozpor medzi vierou a poznatkami vedy?

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu.

F. Pokúsiť sa graficky zobrazit' text

Kritérium úspešnosti: grafické zobrazenie logicky súvisiace s informáciami v texte.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu.

G. Napísať krátke zhrnutie textu

Kritérium úspešnosti: žiak napíše krátke zhrnutie (8 viet) súvisiacich s informáciami v texte, napr. Boh stvoril a miluje človeka. Zmyslom života je dosiahnuť nebo. Túžbu po Bohu nazývame náboženstvo. Boh sa zjavuje v Biblii. Boha poznáme cez Krista a pod.

Proces porozumenia: získanie, porozumenie, interpretácia informácií z textu.

2. PLAN - čitateľská stratégia

(*Predict/predpokladať, Locate/nájsť, Add/pridať, Note/zaznamenať*)

PLAN - je študijno - čitateľská aktivita vhodná na informačné texty, ktoré učia čítať heuristickým spôsobom.

PLAN je akronym 4 krokov, ktoré sa realizujú pred, počas a po prečítaní textu.

1. krok: predpokladať, predpoved' (*predict*) - v tomto kroku odhadnúť obsah a štruktúru textu a spracovať ho vo forme pojmovej mapy na základe názvu článku, podnadpisov, obrázkov, diagramov a pod.

2. krok: lokalizácia (*locate*) známych a neznámych informácií v pojmovej mape a to formou značiek. Známý pojem v texte označiť symbolom (v) a neznámy pojem označiť (?).

3 krok: pridanie (*add*), aplikovať počas čítania, pripísať krátku charakteristiku k vyznačenému pojmu alebo jeho vysvetlenie.

4 krok: záznam (*note*) je záverečná fáza strategického čítania, vedomosti získané z textu spracovať napríklad:

- voľným prerozprávaním textu podľa pojmovej mapy,
- vedomosti využiť v pripravenej diskusii alebo napísať krátky sumár.⁵

Konkrétny príklad PLAN čitateľskej stratégie

Téma: Zodpovednosť za svoju vieru

Prehľbujúca podtéma: Keď ľudia veria viac sebe, ľudom... ako Bohu

Ročník: deviaty

Kľúčové slová: babylonská veža, spoliehanie sa na seba

Ciele vyučovacej hodiny:

- *kognitívny*: prehodnotiť preceňovanie síl človeka v túžbe po poznaní
- *afektívny*: vnímať chyby a omyly ako súťaž cesty za novým poznaním a prekročením samého
- *psychomotorický*: výrazovo vyjadriť škálu dominantných hodnôt súčasnej spoločnosti

Učebný zdroj: Metodická príručka katolíckeho náboženstva pre 9. ročník základných škôl

Text: Katechetické ozveny, informátor a metodický pomocník pre katechéty Spišskej diecézy 2002.

Čitateľské stratégie: aplikácia čitateľskej stratégie PLAN

Ciele čitateľskej stratégie SQ3R:

- vyhľadať hlavné informácie v texte,
- zaznamenať kľúčové fakty, frázy vlastnými slovami,
- zhrnúť získané poznatky do súvislého textu.

Formy práce: individuálna práca, skupinová práca

Pomôcky: *Babylonská veža* – pracovný text, *Babylonská veža* - pracovný list.

PRACOVNÝ TEXT – Babylonská veža

Ľudia a tehly

Počínanie ľudí – na pohľad nevinné – od začiatku zaváňa svojvôľou alebo mágiou. Biblické podanie zbytočne nezdôrazňuje tehly ako stavebný materiál: „narobme tehál, vypálme ich“, tehly mali namiesto kameňa. Názov tehla totiž pripomína označenie božstva Mesiaca. Ak uvážime, že tehly zhotovovali práve v krajine Senaár - v krajine úrodného polmesiaca, a ak poznáme obľubu svätopiscov písať v narážkach, zreteľne tu môžeme vidieť negatívny zámer. V použití pálených tehál však možno vidieť aj narážku na technické vymoženosti v stavebníctve – tie sa uplatňovali predovšetkým v bohoslužbe. Tu však ľudia stavajú preto, „aby si urobili pomník.“ Ľudia berú vedenie svojho života do svojich rúk. Svojimi silami si chcú pripraviť nový raj. Svoje vynálezy zabsolútňujú, domnievajú sa, že si nimi zabezpečia život a existenciu, a tak upadajú do mágie.

⁵ HELDOVÁ, D., KAŠIAROVÁ, N., TOMENGOVÁ, A. a kol.: *Metakognitívne stratégie rozvíjajúce procesy učenia sa žiakov*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2011, s. 15.

Prichádza Pán

Do diela Babylončanov neočakávane zasahuje ten, s ktorým pri svojom budovaní nepočítali – Boh. „Tu zostúpil Pán” – v zostúpení Boha, ktorý si chce pozrieť mesto, nespočíva žiadne zmenšenie jeho významu. Nejde ani o naivnú predstavu, že Boh sa musí odobrať na miesto činu, aby zistil, čo sa deje. Ide o opovrhnutie mestom: Babel je taký malý, že Boh ho z neba sotva vidí. Je to ironická polemika s počínaním ľudí. Oni si myslia, že sa dostanú až do neba, ale Boh musí v skutočnosti zostúpiť, aby vôbec videl stavbu, taká je pred ním nepatrná.

Krajina Semových potomkov

„Jeden jazyk” znamená, že územie, o ktorom tu Písmo hovorí, bolo politicky, spoločensky i hospodársky jednotné. „Na celej zemi” – znamená konkrétne územie, ktoré obývali Semovi potomkovia.

Zjavenie Boha

Táto časť o „Zmätení jazykov” nie je dokumentom o vzniku rôznych jazykov. Znamená to zničenie politickej, hospodárskej a náboženskej jednoty. Z politického štiepenia vyrastá väčšinou aj rozličnosť jazykov, pretože na jeho základe si už národy nie sú schopné „porozumieť”. Chce sa naznačiť, že keď sa ľudia raz vzdialia od Boha, nemôžu sa viac dorozumieť ani medzi sebou a nenažívajú vo svornosti. V dôsledku Božieho zjavenia sú ľudia nútení stavbu zanechať a sú rozptýlení. Ako ich Boh rozohnal? Texty Svätého písma to neuvádzajú. Človek opojený technikou má pocit, že môže všetko. Boh nemusí zasiahnuť prírodnými katastrofami, ale zvnútra: dopustí neúrodu, nezhody a ľud sa rozháda.

Miesto Babel

V dôsledku filologickej chyby čítame v texte vetu: „Preto ho nazvali Babelom, lebo tam Pán zmiatol reč celej zeme... .” Spisovateľ poznal sumerské slovo „babel” (posvätná brána), ale zrejme nepoznal jeho význam. Preto hľadal podobne znejúce slovo v hebrejčine, kde našiel slovo „babal” (poplieť), tak vzniklo vyjadrenie Babel = mesto pomätenia jazykov.

Výklad udalostí pomätenia jazykov

A tak je z hľadiska jazykovedy výklad o vzniku rôznych jazykov pri stavbe babylonskej veže nesprávny. Výklad biblickej tradície, ktorým je toto slovo stavané do súvislosti s babel, ukazuje, že každá snaha človeka dosiahnuť nebeskú bránu vlastným úsilím a po svojom vedie vždy k zmätku a zániku.

Stavba babylonskej veže bola márnym pokusom obnoviť (i proti Božej vôli) spojnicu medzi nebom a zemou, ktorá bola prerušená prvým hriechom.

PRACOVNÝ LIST – Babylonská veža

Postupne vyplňovať nižšie uvedené kroky:

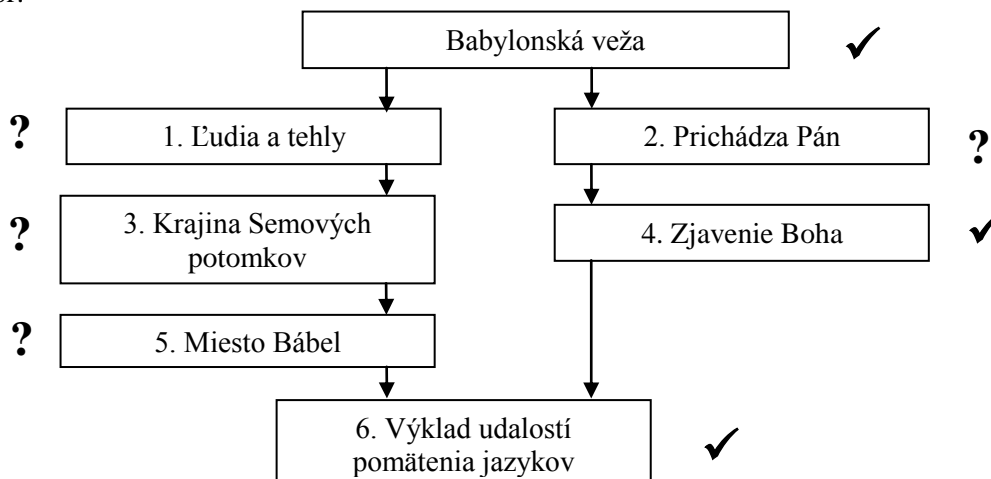
1. Predpokladať:

- získať rýchly prehľad o obsahu a štruktúre článku,
- informácie spracovať do pojmovej mapy na základe názvu článku, jeho podnadpisov.

Kritérium úspešnosti: správne usporiadanie informácií článku v pojmovej mape.

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu a forme textu, aplikovať.

Napr.

2. Lokalizovať: označiť známe a neznáme informácie v pojmovej mape

- známe informácie v texte označiť znakom,
- neznáme informácie označiť znakom.

Kritérium úspešnosti: označenie známych a neznámych informácií v pojmovej mape.

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu textu.

3. Pridať:

a) počas čítania pripísať krátku charakteristiku alebo jeho vysvetlenie k vyznačenému pojmu *Babylonská veža* – udalosť z Biblie:

1. *Ludia a tehly:* tehla – stavebný materiál miesto kameňa, zhotovovaný práve v krajine Senaár – krajine úrodného polmesiaca; pripomína označenie božstva Mesiaca; technická vymoženosť stavebníctva využívaná v bohoslužbe; „narobme a vypálme tehly” – spolieham sa len na seba, vlastnou silou vybudujem, zabezpečím svoju existenciu svojimi vynálezmi – upadajú do mágie.
2. *Príchádza Pán:* „tu zostúpil Boh”, má záujem o prácu človeka na jednej strane; v tomto prípade je ironickou polemikou na toto počínanie človeka; ľudia si myslia, že sa vežou dostanú do neba, ale Boh musí v skutočnosti zostúpiť, aby ju videl.
3. *Jeden jazyk* – vyjadrenie politickej, spoločenskej, hospodárskej jednoty ľudí.
Na celej zemi - myslí sa konkrétne územie, ktoré obývajú Semovi potomkovia.
4. *Zmätenie jazykov* – znamená zničenie politickej, hospodárskej a náboženskej jednoty; politické štiepenie väčšinou prináša rozličnosť – v tomto prípade jazykov – nevedia sa dohodnúť, nežijú svorne. Dôsledkom Božieho zjavenia ľudia opúšťajú stavbu a sú rozptýlení. Človek opojený technikou má pocit, že môže všetko.
5. *Miesto Babel* – sumerské slovo „babel” – posvätná brána; hebrejské slovo „bábal” – popliesť; z nich vzniklo vyjadrenie Babel – miesto pomätenia jazykov.
6. *Výklad udalostí pomätenia jazykov* hľadisko jazykovedy – rôzne jazyky nevznikli pri stavbe babylonskej veže; Biblická tradícia – snaha človeka dosiahnuť nebeskú bránu vlastným úsilím vedie k zmätku a zániku; stavba babylonskej veže bola márna snaha obnoviť spojnicu medzi nebom a zemou, ktorá bola prerušená prvým hriechom.

Kritérium úspešnosti: správna charakteristika a vysvetlenie vyznačeného pojmu pojmovej mapy.

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu textu, porozumieť textu.

4. Zaznačiť: vedomosti získané z textu spracuj:

- a) voľne prerozprávať podľa pojmovej mapy
- b) vedomosti použiť v diskusii
- c) napísať krátky sumár

Otázky do diskusie:

Dávajú dnes človeku naplnenie výtobytky techniky?

Ako vlastne vznikala rôznorodosť jazykov medzi ľuďmi?

Je v možnostiach človeka dobyť raj ?

Platí v dnešnej dobe porekadlo „bez Božieho požehnanja, márne naše namáhania?”

Kritérium úspešnosti: logické, správne prerozprávanie textu; plodná diskusia k téme.

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu textu, porozumieť textu, hodnotiť.

3. Čitateľská stratégia 3-2-1

Téma: Zodpovednosť za budovanie vzťahov

Prehlbujúca podtéma: Čas na lásku

Ročník: deviaty

Kľúčové slová: chlipnosť, onánia, smilstvo, pornografia, prostitúcia, znásilnenie

Ciele vyučovacej hodiny:

- *kognitívny:* vysvetliť význam dozrievania v láske a pomenovať rizikové sexuálne správanie sa
- *afektívny:* uvedomiť si riziká zneužívania túžby človeka po láske
- *psychomotorický:* formovať pozitívny postoj k čnosti čistoty a jej prejavov v dozrievaní pre lásku.

Učebný zdroj: Metodická príručka katolíckeho náboženstva pre 9. ročník základných škôl

Text: text Katechizmu Katolíckej cirkvi (1999), Previnenia proti čistote s. 567-568

Čitateľská stratégia: aplikácia čitateľskej stratégie 3-2-1

Ciele čitateľskej stratégie:

- vyhľadať informácie v texte
- aktívne sa učiť
- samostatne premýšľať a kriticky myslieť

Formy práce: individuálna práca

Pomôcky: *Previnenia proti čistote* – prac. text, prac. list.

Previnenia proti čistote – pracovný text

2351 *Chlipnosť (luxuria)* je nezriadená túžba po pohlavnej rozkoši alebo nezriadený pôžitok z nej. Pohlavná rozkoš je morálne nezriadená, ak sa vyhľadáva pre ňu samu, oddelene od jej cieľov plodenia a spojenia, ktoré sú vlastné manželskej láske.

2352 Pod výrazom *onánia (masturbácia)* treba rozumieť úmyselné dráždenie pohlavných orgánov s cieľom vyvolať pohlavnú rozkoš. „Tak učiteľský úrad Cirkvi v priebehu stálej tradície, ako aj mravný cit veriacich v Krista bez váhania tvrdia, že onánia je vnútorne (svojou vnútornou povahou) a závažne nezriadený čin,“ pretože „vedomé a dobrovoľné používanie pohlavnej schopnosti mimo normálneho manželského styku – nech by sa dialo z akéhokoľvek dôvodu – podstatne protirečí jej cieľu.“ Pohlavná rozkoš sa tu vyhľadáva mimo pohlavného styku, „aký vyžaduje morálny poriadok, totiž styku, ktorý v ovzduší pravej lásky uskutočňuje plný zmysel vzájomného darovania sa a ľudského plodenia.“

Na utvorenie si správneho úsudku o morálnej zodpovednosti jednotlivých osôb a na usmernenie pastoračnej činnosti treba brať do úvahy citovú nezrelosť, silu nadobudnutých návykov, stavy úzkosti alebo iné psychické či spoločenské faktory, ktoré môžu morálnu vinu zmenšiť, ba azda redukovať na najmenšiu mieru.

2353 *Smilstvo (fornicatio)* je telesné spojenie slobodného muža so slobodnou ženou mimo manželstva. Je v závažnom rozpore s dôstojnosťou osôb a s ľudskou sexualitou, ktorá je prirodzene zameraná na dobro manželov, ako aj na plodenie a výchovu detí. Okrem toho je aj veľkým pohoršením, keď sa tým kazí mládež.

2354 *Pornografia* spočíva v tom, že sa skutočné alebo predstierané pohlavné úkony oddelia od intimity partnerov, aby sa zámerne ukazovali iným osobám. Pornografia uráža čistotu, lebo znetvoruje manželský úkon, ktorý je vzájomným intímnym darovaním manželov. Ťažko uráža dôstojnosť tých, ktorí sa jej venujú (herci, obchodníci, diváci), pretože sa jeden stáva pre druhého predmetom nízkej rozkoše a nedovoleného zisku. Jedných i druhých ponára do ilúzie neskutočného sveta. Je ťažkým previnením. Občianske autority sú povinné zabrániť výrobe a rozširovaniu pornografických materiálov.

2355 *Prostitúcia* uráža dôstojnosť osoby, ktorá sa prostituuje, čím sa znižuje na predmet pohlavnej rozkoše, ktorú poskytuje. Ten, kto platí, ťažko hreší proti sebe samému: porušuje čistotu, ku ktorej ho zaväzuje jeho krst, a poškvŕňuje svoje telo, chrám Ducha Svätého. Prostitúcia je spoločenskou pliagou. Zvyčajne postihuje ženy, ale aj mužov, deti alebo dospievajúcu mládež (v týchto dvoch

posledných prípadoch sa hriech zdvojnásobuje pohoršením). Oddať sa prostitúcii je síce vždy ťažko hriešne, ale bieda, vydieranie a spoločenský tlak môžu zodpovednosť za vinu zmenšiť.

2356 Znásilnenie (stuprum) je násilné vniknutie do pohlavnej intimity nejakej osoby. Je proti spravodlivosti a láske. Znásilnenie závažne porušuje právo každého človeka na úctu, na slobodu a na fyzickú a morálnu neporušiteľnosť. Spôsobuje ťažkú škodu, ktorá môže obeť poznačiť na celý život. Je to vždy skutok zlý svojou vnútornou povahou. Ešte väčším previnením je znásilnenie spáchané blízkymi príbuznými (pozri incest – krvismilstvo) alebo vychovávateľmi na deťoch, ktoré sú im zverené.

Prevenenia proti čistote – pracovný list

Text pozorne prečítať. Pri nasledujúcom čítaní spracovať nasledujúce úlohy:

- vyhľadať a napísať 3 informácie, ktoré sú považované za dôležité;
- vypísať 2 informácie, ktoré sú zaujímavé preto, že sú nové, alebo nekorešpondujú s doterajšími vedomosťami;
- vypísať 1 vec - informáciu, na ktorú text neodpovedal.

3	charakteristika previnení proti čistote
	existencia faktov, ktoré môžu morálnu vinu zmenšiť
	sexualita je zameraná na dobro manželstva
2	povinnosť bojovať proti pornografii a prostitúcii
	charakteristika onánie
1	aké sú to faktory, ktoré môžu morálnu vinu zmenšiť? Ich bližšia – konkrétna špecifikácia

4. Cloze test

Téma: Zodpovednosť za svoju vieru

Doplnková podtéma: Verím v Ducha Svätého, v svätú Cirkev katolícku

Ročník: deviaty

Kľúčové slová: človek, Ježiš, viera, kresťanské spoločenstvo - cirkev

Ciele vyučovacej hodiny:

- *kognitívny:* demonštrovať jednotu v rôznosti života Cirkvi
- *afektívny:* oceniť hodnotu spoločenstva
- *psychomotorický:* výrazovo vyjadriť pôsobenie Ducha Svätého

Učebný zdroj: YOUCAT- príprava na birmovku

Text: YOUCAT-u s. 48-50

Čitateľské stratégie: aplikácia metódy Cloze test

Ciele čitateľskej stratégie:

- zistiť úroveň samostatného čítania textu
- zistiť úroveň porozumenia konkrétneho slova a širšieho kontextu

Formy práce: individuálna práca

Pomôcky: *Berme nohy na plecía alebo počiatok svetového náboženstva* – prac. text, prac. list.

Berme nohy na plecía alebo počiatok svetového náboženstva – pracovný text

Zajatie a odsúdenie Ježiša, jeho bezmocnosť a smrť, akou zomierajú zločinci, to všetko muselo jeho prívržencov tak nesmierne sklamať, že dokonca Peter, ktorý patril k Ježišovým najbližším priateľom, nepochopiteľným spôsobom Ježiša zradil: „Nepoznám toho človeka!“ (Mt 26, 74) – povedal, keď sa ho ľudia pýtali na jeho vzor.

Keď Ježiša nakoniec popravili, aj jeho poslední učeníci vzali nohy na plecía.

Ale ako je možné, že z príbehu tohto úbožiaka vzniklo najväčšie náboženské spoločenstvo na svete? Dnes sa za kresťanov označujú takmer dve miliardy ľudí – teda štvrtina celkovej svetovej populácie.

Už 30 rokov od Ježišovej smrti sa mladé kresťanstvo rozšírilo do celého antického sveta, vrátane jeho vtedajšieho hlavného mesta Ríma. Z nepatrných komunit (domácich cirkví) sa rozvinulo víťazné

ťaženie, ktoré nemá obdobu a pri ktorom vám zákonite príde na myseľ podobenstvo o horčičnom zrnku. Krajinu za krajinou zaplavuje vlna radosti. Bohatí, chudobní, starí, mladí, vážení občania sa nechávajú pokrstiť spolu s otrokmi. Mladých kresťanov prenasledujú, hádžu ich levom, chcú ich vyhubiť. Ježišov ľud však chce radšej zomrieť, než zradiť svoju vieru.

Ježiš odštartoval niečo celkom nové. Niečo, čo ohromnou silou strhlo sklamaných roľníkov a frustrovaných rybárov – niečo, čo ich ešte raz povolalo zanechať polia, člny a sčista-jasna z nich urobilo nadšených misionárov a poslov viery.

Čo to bolo, čo jednoduchý ľudí z provincie Galilea zmenilo na neochvejných svedkov viery?

Motorom najväčšieho comebacku v dejinách je Ježišovo zmŕtvychvstanie. Ten, ktorý naozaj zomrel, dostal nový život. Ježiš sa reálne ukázal učeníkom – vošiel k nim cez zatvorené dvere, Tomáš vložil ruku do rany na jeho boku, učeníci ho zažili na vlastnej koži. Bol to on sám, kto učeníkov druhý raz vytiahol z každodenného života. Tak vzniklo prvé kresťanské spoločenstvo. Tajomstvom ich misionárskeho úspechu bol zmŕtvychvstalý Kristus, ktorý tajomne žil uprostred nich. Mladá Cirkev tak niesla neuveriteľné posolstvo: Kto sa drží Krista, má večný život, „aj keď umrie.“

Berne nohy na pleciah alebo počiatok svetového náboženstva – pracovný list

Text pozorne prečítať. Potom v pracovnom liste doplniť slová.

Zajatie a odsúdenie Ježiša, jeho bezmocnosť a _____, akou zomierajú zločinci, to všetko muselo jeho prívržencov tak nesmierne sklamať, že dokonca _____, ktorý patril k Ježišovým najbližším priateľom, nepochopiteľným spôsobom Ježiša zradil: „_____ toho človeka!“ (Mt 26, 74) – povedal, keď sa ho ľudia pýtali na jeho vzor.

Keď Ježiša nakoniec popravili, aj jeho poslední _____ vzali nohy na pleciah.

Ale ako je možné, že z príbehu tohto úbožiaka vzniklo najväčšie _____ spoločenstvo na svete? Dnes sa za _____ označujú takmer _____ miliardy ľudí – teda _____ celkovej svetovej populácie.

Už 30 rokov od Ježišovej smrti sa _____ kresťanstvo rozšírilo do celého _____ sveta, vrátane jeho vtedajšieho hlavného mesta _____. Z nepatrných komunit (domácich _____) sa rozvinulo víťazné ťaženie, ktoré nemá obdobu a pri ktorom vám zákonite príde na myseľ _____ o horčičnom zrnku. Krajinu za krajinou zaplavuje vlna _____. Bohatí, chudobní, starí, _____, vážení občania sa nechávajú _____ spolu s otrokmi. Mladých kresťanov _____, hádžu ich levom, chcú ich vyhubiť. Ježišov ľud však chce radšej zomrieť, než _____ svoju vieru.

Ježiš odštartoval niečo celkom nové. Niečo, čo ohromnou _____ strhlo sklamaných roľníkov a frustrovaných rybárov – niečo, čo ich ešte raz povolalo _____ polia, člny a sčista-jasna z nich urobilo nadšených _____ a poslov viery.

Čo to bolo, čo jednoduchý ľudí z provincie _____ zmenilo na neochvejných svedkov _____?

Motorom najväčšieho comebacku v dejinách je _____.

Ten, ktorý naozaj zomrel, dostal nový _____. Ježiš sa reálne ukázal učeníkom – vošiel k nim cez zatvorené dvere, Tomáš vložil ruku do rany na jeho _____, učeníci ho zažili na vlastnej koži. Bol to on sám, kto _____ druhý raz vytiahol z každodenného života. Tak vzniklo _____ kresťanské spoločenstvo. Tajomstvom ich misionárskeho úspechu bol _____ Kristus, ktorý tajomne žil _____ nich. Mladá _____ tak niesla neuveriteľné posolstvo: Kto sa drží Krista, má večný život, „aj keď umrie.“

Kritérium úspešnosti: celkový počet doplnených slov 32

vysoká úroveň čítania : 22 a viac správne doplnených slov

stredná úroveň čítania: 13-21 slov - stredná úroveň čítania

nízka úroveň čítania: 12 a menej slov

5. RAP - čitateľská stratégia

(*Read/čítať, Ask/pýtať sa, Paraphrase/vyjadriť iným spôsobom*)

Stratégia RAP je zacielená na schopnosť žiaka porozumieť hlavným myšlienkam a detailom textu prostredníctvom parafrázovania textu.

Táto stratégia má tri kroky:

- 1. krok: čítať (read)** - čítať vždy len jeden odsek.
- 2. krok: pýtať sa (ask)** - pýtať sa, čo je hlavnou myšlienkou tohto odseku a vytvoriť z nej otázku. Pokúsiť sa nájsť v odseku hlavnú myšlienku a podporujúce detaily.
- 3. krok: odpovedať (paraphrase)** - odpovedať na otázku vlastnými slovami. Odpovede si môže žiak pripraviť písomne alebo prostredníctvom audiozáznamu. Z napísaných poznámok je možné vytvoriť pojmovú mapu alebo inú pomôcku na opakovanie alebo precvičovanie učiva.

Konkrétny príklad RAP čitateľskej stratégie

Téma : Zodpovednosť za svoju vieru

Základná podtéma: Sekty

Ročník: deviaty

Kľúčové slová: sekta, znaky sekty

Ciele vyučovacej hodiny:

- *kognitívny:* opísať znaky sekty a techniky manipulácie
- *afektívny:* poukázať na to, že život v sekte oberá človeka o slobodu
- *psychomotorický:* brániť sa manipulácii

Učebný zdroj: Metodická príručka katolíckeho náboženstva pre 9. ročník základných škôl

Text: upravený text materiálu metodickej príručky katolíckeho náboženstva pre 9. ročník základných škôl s. 76-77

Čitateľské stratégie: aplikácia čitateľskej stratégie RAP

Ciele čitateľskej stratégie RAP:

- porozumieť hlavným myšlienkam a podporujúcim detailom textu prostredníctvom parafrázovania textu
- preformulovať informácie do otázok
- tvoriť odpovede na dané otázky
- zaznamenať kľúčové fakty, frázy vlastnými slovami

Formy práce: individuálna práca, skupinová práca

Pomôcky: *Sekty* – pracovný text; pracovný list

PRACOVNÝ TEXT – Sekty

Slovo sekta pochádza z latinského *secta*, ktoré sa odvodzuje buď od slova **sequo** (nasledujem), alebo od slovesa *seco* (režem, krájam, sekám). Sekta je tak takým typom spoločenstva, ktoré vznikalo na základe nasledovania nejakej osobnosti, idey a pod. - to v prvom prípade alebo na základe oddelenia, odlúčenia, či osamostatnenia od iného náboženského zoskupenia - to zasa v druhom rade.

Pojem sekty, ako skupiny oddelenej od väčšieho náboženského zoskupenia, dnes už nevyhovuje, pretože rovnaké znaky, ako „tradičné“ sekty, majú aj skupiny, ktoré sa od žiadaného zoskupenia neoddelili. Slovo sekta sa preto v súčasnosti používa skôr na označenie skupiny, ktorá nesie aspoň niektoré sektárske charakteristiky.

Charakteristické znaky sekty:

Samospasiteľnosť - mať vieru v seba; spoločenstvo sekty ti pomôže; metóda je povýšená na úlohu mesiáša

Ťažisko sekty - vodca, zakladateľ, guru, reverend, misionár, skrátka ten, ktorý je osvietený a má patričný odstup od radových členov.

Absolútna poslušnosť - v myslení i v konaní, vyžaduje sa úplná odovzdanosť bez ohľadu na rodinu, štúdium, sociálne kontakty, majetok; dodržiavanie presných pravidiel života člena i skupiny.

Plnosť povedomia - elitárstvo - „majster“ má plnosť poznania, zosobňuje pravdu; je potrebné napojiť sa na ducha tohto človeka. My sme vyvolení a povolani zachrániť ľudstvo.

Pyramída poznania - „majster“ je na vrchole, obklopený dôverníkom; hierarchicky členené a pre ostatných neprístupné. Treba veriť a nie premýšľať; viera je povýšená nad všetko rozumové poznanie.

Oprávnenie a zodpovednosť - „Božie rozhodnutia neznesú otázky“, tak sa odsúva každá zodpovednosť; nesmie sa kritizovať. Člen, ktorý sa neprispôsobí sekte, je k tomu donucovaný rôznymi sankciami a trestami.

Financie - člen dáva povinné príspevky i svoju pracovnú silu; jeho majetok, nielen materiálny, ale aj duševný sa stáva majetkom sekty.

Pochybné rozhodnutie - pri náboře nemá záujemca možnosť objektívnej informácie, je vystavený taktike, využívajú jeho citové rozpoloženia „love bombing“ - bombardovanie láskou.

Sekta poškodzuje základné práva človeka a zásady spoločného dobra. Používa rafinované, často, neetické metódy manipulácie: fyzické, psychické aj materiálne, čo vedie k tomu, že jedinec sa stáva závislým od skupiny alebo ambiciózneho vodcu.

Prečo vzniká závislosť od siekt?

- zvedavosť
- životné situácie (rozchod rodičov, zmena bydliska, školy, smrť životného partnera)
- vplyv rovesníckych skupín
- život v disfunkčnej rodine (rodič je alkoholik, gambler, workoholik, rodič sexuálne zneužíva dieťa)
- potreba odpútania sa od domova a rodičov
- najviac náchylní na vstup do siekt sú mladí ľudia, ktorí hľadajú odpoveď na existenčné otázky; neprekonanou krízou majú otrásenú sebadôveru; prežívajú nezvyčajnú životnú situáciu a prežívajú neistotu v určovaní svojich priorit a hodnôt

PRACOVNÝ LIST – Sekty

Postupne vyplňovať nižšie uvedené kroky:

1. ČÍTAŤ:

- čítať vždy len jeden odsek

2. PÝTAŤ SA:

- premýšľať nad hlavnou myšlienkou konkrétneho odseku a sformulovať ho do otázky, odpoveď si zapísať
- nájsť a zapísať si podporujúce detaily v odseku

3. ODPOVEDAŤ:

- na vytvorenú otázku odpovedať vlastnými slovami - odpoveď zapísať

Kritérium úspešnosti:

1a. Od akých slovies odvodzujeme pojem sekta?

odpoveď: nasledujem; režem, krájam, sekám

podporný detail: secta - latinské slovo, slovo má viac významov

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

1b. Na základe akých skutočností vzniká tento typ spoločenstva?

odpoveď: na základe nasledovania nejakej osoby; na základe odlúčenia sa od iného náboženského spoločenstva

podporný detail: v oboch prípadoch separuje človeka

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

2. otázka: Aká skupina ľudí nesie názov sekta?

odpoveď: spoločenstvo ľudí, pre ktoré sú charakteristické sektárske praktiky

podporný detail: sekty sa navzájom odlišujú

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

3. otázka: Kto prináša členovi sekty spásu?

odpoveď: spoločenstvo sekty

podporný detail: viera v seba, spôsob života v sekte

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

4. otázka: Kto je stredobodom života sekty?

odpoveď: vodca, guru, reverend, zakladateľ

podporný detail: ten, kto je v tomto spoločenstve osvietený - vodca

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

5. otázka: V akých oblastiach sa vyžaduje poslušnosť člena sekty?

odpoveď: v myslení a konaní

podporný detail: odovzdanosť bez ohľadu na rodinu, štúdium, sociálne kontakty, dodržiavanie prísnych pravidiel života v sekte

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

6. otázka: Kto má plnosť poznania pravdy v sekte?

odpoveď: „majster“

podporný detail: člen sa musí napojiť na jeho ducha

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

7. otázka: Môže sa člen sekty pýtať, vyjadriť svoj názor, premýšľať?

odpoveď: nie, stačí veriť - premýšľať netreba

podporný detail: hierarchické usporiadanie sekty je pre verejnosť nepoznateľné

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

8. otázka: Ako sa jedná s neprispôsobivým členom sekty?

odpoveď: k viere ho donútiť

podporný detail: donucovacie prostriedky - sankcie a tresty

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

9. otázka: Aký majetok má člen sekty?

odpoveď: žiaden

podporný detail: majetok materiálny a duševný sa členstvom stáva majetkom sekty

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

10. otázka: Má záujemca objektívne informácie o sekte počas náboru?

odpoveď: predkladajú sa mu informácie taktickým spôsobom

podporný detail: spôsob náboru: love bombing

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

11. otázka: Akým spôsobom škodí sekta človeku?

odpoveď: manipuluje človeka; robí ho závislým

podporný detail: manipuluje: fyzicky, psychicky, materiálne; závislosť na spoločenstve, vodcovi

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

12a. otázka: Čo vedie človeka k rozhodnutiu stať sa členom sekty?

odpoveď: zvedavosť, zložité životné situácie, vplyv rovesníkov

podporný detail: rozvod rodičov, strata partnera, disfunkčná rodina- gemblerstvo, alkoholizmus, workoholik

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

12b. otázka: Akí ľudia najviac podľahnú vplyvom manipulácie sekty?

odpoveď: ktorí si nedôverujú, majú nízke sebavedomie, majú neistotu v určovaní svojich hodnôt a priorit

podporný detail: rozvod rodičov, strata partnera, disfunkčná rodina - gemblerstvo, alkoholizmus, workoholik

proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu a jeho hodnotenie

6. KWL - čitateľská stratégia

What you **KNOW**
Čo vieš?

What you **WANT**
Čo sa chceš dozvedieť?

What you **LEARNED**
Čo si sa naučil?

KWL je čitateľská stratégia , ktorá podporuje aktívne učenie sa. Podporuje kritické myslenie a interakciu žiak - učiteľ.

Použitie stratégie KWL:

Žiaci konštruujú tabuľku s tromi stĺpcami, ktoré vyplňajú pred a počas čítania. Pred čítaním si obnovujú doterajšie vedomosti o téme, tvoria tzv. vlastný tezaurus. Následne formulujú otázky, čo by o téme ešte chceli vedieť. V priebehu čítania a po prečítaní zosumarizujú nové informácie, ktoré sa dozvedeli (naučili).

Čo o tejto téme viem? (vyplniť pred čítaním)	Čo by som o tejto téme chcel/a vedieť? (vyplniť pred čítaním)	Čo som sa z článku naučil/a? (vyplniť po prečítaní textu)

Spracovala: PaedDr. Petra Srnková
KO_2014_2015_č_1,2,3,4